

них, фінансових, адміністративно-управлінських, трудових, матеріальних ресурсах для забезпечення проведення досліджень. На основі розробленої моделі провести закупівлю необхідної сучасної техніки та обладнання для проведення досліджень на високому науковому технологічному рівні. Після цього передбачити перегляд методики проведення післяреєстраційного вивчення

та технологічних карт вирощування; проведення презентаційних рекламних заходів, публікацій на офіційному сайті, друкованих виданнях для популяризації науково-дослідних робіт з післяреєстраційного вивчення сортів рослин.

Ключові слова: сорти рослин; післяреєстраційне сортовивчення, напрям використання, регіональні переліки.

УДК 631.527.5:34(6)

Охорона прав та експертиза сортів рослин в країнах Африки: виклики, можливості та перспективи співпраці з Україною

Н. Б. Линчак*, О. Б. Барбан, Є. С. Ковальчук

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15 м. Київ, 03041, Україна,
*e-mail: lynchaknadin@gmail.com

Мета. Висвітлити сучасний стан, основні виклики та перспективи розвитку системи охорони прав на сорти рослин в африканських країнах, а також можливості співпраці з Україною у цій сфері. **Методи.** Порівняльно-правовий, аналітичний, системний підхід, узагальнення практичного досвіду країн-членів UPOV. **Результати.** У дослідженні проаналізовано сучасний стан охорони прав на сорти рослин в африканських країнах з урахуванням міжнародно-правових зобов'язань у межах Угоди ТРІПС (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності). Встановлено, що більшість країн обирають спеціальну систему правової охорони сортів рослин (*sui generis*), базуючись на положеннях Конвенції UPOV 1991 року. Деякі країни, як-от Південна Африка, Кенія, Марокко, мають досить розвинені системи захисту прав селекціонерів, що відповідають вимогам UPOV. Інші країни тільки починають розробляти або імплементувати відповідне законодавство. Окрему увагу приділено інституційним труднощам, зокрема: – нестачі кваліфікованих кадрів; – відсутності сучасної матеріально-технічної бази для проведення DUS-оцінювання (відмінність, однорідність, стабільність); – недо-

статньому фінансуванню профільних органів. Оцінено вплив положення про «фермерський привілей», що дозволяє селянам використовувати насіння охоронюваних сортів для власних потреб. Цей механізм є важливою соціальною гарантією, але створює виклики для комерціалізації насінневого ринку. Проаналізовано прогрес гармонізації на регіональному рівні в рамках діяльності ARIPO та OAPI, що спрощує процедури реєстрації сортів та сприяє регіональній інтеграції в аграрній сфері.

Нарешті, представлено бачення перспективного співробітництва з Україною, яка має гармонізовану з UPOV систему охорони прав, розвинуту інфраструктуру для експертизи сортів, багатий досвід DUS-тестування та підготовки фахівців. Визначено напрями взаємодії: технічна допомога, освітні програми, спільні наукові дослідження, доступ до українських сортів, створення спільних підприємств у сфері насінництва. **Висновки.** Україна, маючи досвід впровадження UPOV-стандартів та ефективної експертизи сортів, може стати стратегічним партнером африканських країн у сфері законодавчого супроводу, навчання фахівців, спільної селекції та виробництва насіння. Така співпраця сприятиме підвищенню продовольчої безпеки та інноваційності агросектору обох регіонів.

Ключові слова: сорти рослин; охорона прав; експертиза; Африка; UPOV; TRIPS; DUS-тестування; фермерський привілей; регіональна гармонізація; міжнародне співробітництво.

Nadiia Lynchak

<https://orcid.org/0000-0003-3963-7319>

Yevheniia Kovalchuk

<https://orcid.org/0009-0008-2931-3541>

Olha Barban

<https://orcid.org/0000-0001-8819-3115>